

Warszawa, 06-10-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

KMP.570.1.2024.KS/RK

Pan

Marcin Kierwiński

**Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

Szanowny Panie Ministrze,

zwracam się do Pana w związku z powracającymi trudnościami w dostępie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm) do dokumentacji i nagrań audio-video będących w dyspozycji funkcjonariuszy Policji.

Powyższa kwestia była już sygnalizowana w ubiegłym roku¹. Po analizie zagadnienia Sekretarz Stanu Czesław Mroczek poinformował Rzecznika Praw Obywatelskich o przekazaniu Komendantowi Głównemu Policji polecenia dotyczącego wyeliminowania utrudnień w dostępie przedstawicieli KMPT do informacji podczas wizytacji jednostek organizacyjnych Policji².

Jednakże od maja 2025 r. przedstawiciele KMPT zaczęli ponownie spotykać się z odmowami udostępnienia im nagrań z monitoringu przez Policję. Funkcjonariusze powoływali się na opinię Komendy Głównej Policji z 22 lutego 2023 r., Kpp-1993/623/2023, pozostającą w sprzeczności z postanowieniami Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez

¹ Zob. wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 26 lutego 2024 r. i 2 czerwca 2024 r., KMP.570.1.2024.OR.

² Zob. pismo Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 lipca 2024 r., BMP.0790.4.2.2024.

Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (dalej: Protokół fakultatywny, OPCAT)³ oraz opinią Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)⁴, przedstawioną na prośbę Rzecznika Praw Obywatelskich.

Z uwagi na powyższe Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich Wojciech Brzozowski zwrócił się do Komendanta Głównego Policji o analizę sygnalizowanego zagrożenia i wydanie podległym jednostkom organizacyjnym Policji wytycznych, które umożliwią przedstawicielom KMPT zapoznanie się z wszelkimi niezbędnymi materiałami, w tym nagraniami monitoringu, zarówno na miejscu, jak i w innym momencie określonym przez Mechanizm (w tym umożliwią analizę nagrań w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich)⁵.

Stanowisko Policji nie uległo jednak zmianie, a otrzymana odpowiedź⁶ godzi nie tylko w zobowiązania Policji określone w Protokole fakultatywnym, lecz również w utrwalony od początku funkcjonowania KMPT sposób współpracy. De facto uniemożliwia ona Rzecznikowi Praw Obywatelskich efektywne realizowanie funkcji krajowego mechanizmu prewencji i skuteczne zapobieganie torturom, pozbawiając obywateli odpowiedniej ochrony przed nadużyciami władzy publicznej.

Sytuacja ta jest niezrozumiała i godna ubolewania z uwagi na dotychczasową praktykę i zasadę współpracy pomiędzy Rzecznikiem Praw Obywatelskich a Policją. Rzecznik Praw Obywatelskich wykonuje bowiem funkcję krajowego mechanizmu prewencji od 2008 r. i co do zasady bez przeszkód jego przedstawiciele uzyskiwali dostęp do wszelkiej niezbędnej dokumentacji i nagrań monitoringu, a także kopie materiałów, o które występowali. Analogiczna praktyka ma miejsce w przypadku współpracy z innymi służbami, z którymi KMPT prowadzi dialog ukierunkowany na zapobieganie torturom (m.in. ze Strażą Graniczną i Służbą Więzienną). Kwestionowanie dostępu KMPT do informacji, otrzymania jej kopii i możliwości jej przetwarzania nie powinno mieć miejsca w państwie będącym stroną Protokołu fakultatywnego.

Warto przypomnieć, że Protokół fakultatywny został ratyfikowany przez Polskę w dniu 2 września 2005 r., na podstawie uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie. Stanowi zatem część polskiego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowany,

³ Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192.

⁴ Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), zob. <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>.

⁵ Zob. wystąpienie Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich do Komendanta Głównego Policji z 11 lipca 2025 r., KMP.570.1.2024.KS.

⁶ Zob. pismo Zastępcy Komendanta Głównego Policji z 19 sierpnia 2025 r., EK-8171/2025.

zgodnie z art. 91 ust. 1 Konstytucji RP. Uprawnienia przedstawicieli KMPT wynikające z art. 19 i 20 stosuje się więc bezpośrednio, a przepisy te są dla Policji i innych organów władzy publicznej wiążące.

Zgodnie z art. 20 lit. a i b Protokołu fakultatywnego krajowym mechanizmom prewencji przyznaje się dostęp do wszystkich informacji dotyczących między innymi traktowania osób pozbawionych wolności i warunków ich zatrzymania.

Przy ewentualnych wątpliwościach interpretacyjnych należy odwołać się do opinii Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT) z 8 listopada 2023 r., sporządzonej na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich⁷.

Podkomitet przypomina w niej, że podstawowym sposobem realizacji mandatu KMPT są wizytacje w miejscach pozbawienia wolności. Wizytacje nie są wszakże jedynym sposobem, za pomocą którego KMPT ma realizować swój mandat, ponieważ uprawnienia prewencyjne Krajowego Mechanizmu są szerokie. Wynika to wprost z art. 19 lit. c Protokołu fakultatywnego, który upoważnia KMPT m.in. do przedstawiania propozycji i uwag odnośnie do obowiązujących oraz projektowanych przepisów prawnych.

Co jednak najistotniejsze, w opinii SPT pojęcia „wizytacja” nie należy interpretować w sposób zawężony i nie należy go rozumieć wyłącznie jako czasu fizycznie spędzonego przez wizytujących w danej placówce, ale również jako czas przygotowań do wizyty oraz okres po niej następujący. Aby więc na przykład skutecznie przygotować się do wizytacji, KMPT potrzebuje informacji określonych w art. 20 OPCAT. Informacje te mogą być również potrzebne w okresie następującym po wizycie w celu skutecznego opracowania raportu.

SPT wprost wskazuje, że „Krajowe Mechanizmy Prewencji muszą mieć pełny dostęp do wszystkich informacji wskazanych w art. 20 OPCAT w każdym momencie, w którym są im one potrzebne. Jakakolwiek sugestia, że taki dostęp do informacji ograniczony jest wyłącznie do czasu faktycznego przeprowadzania wizyty przez KMP stanowiłaby poważne ograniczenie dla pełnej realizacji uprawnień prewencyjnych KMP, określonych w OPCAT”.

Podkomitet zasygnalizował również, że przepis art. 20 lit. a i b Protokołu fakultatywnego nie wprowadza żadnych ograniczeń co do tego, kiedy KMPT ma

⁷ Zob. opinia SPT z 8 listopada 2023 r., AA/ES/MLR/VA.

uzyskać pełny dostęp do wskazanych informacji, a jedynie stanowi, że należy mu umożliwić wykonywanie mandatu prewencyjnego.

Tymczasem stanowisko Komendy Głównej Policji pozostaje w sprzeczności z wnioskami płynącymi z powyższej opinii, prezentując nielogiczną i szkodliwą z punktu widzenia prewencji tortur argumentację.

Przykładowo w opinii wskazano, że „mandatem KMPT nie są objęte osoby zatrzymane czy też np. Policja jako uprawniona do stosowania środka w postaci zatrzymania, lecz miejsca, w których mogą przebywać osoby zatrzymane, co wynika z art. 1 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu tortur”⁸.

Warto przypomnieć, że mandat prewencyjny KMPT jest szeroki i obejmuje między innymi analizę przepisów prawnych i procedur, funkcjonujących zabezpieczeń, programów szkoleniowych, posiadanych przez Policję zasobów i użytkowanego sprzętu – jako czynników, które mogą sprzyjać ryzyku tortur i poniżającego traktowania. Krajowy Mechanizm jest też uprawniony do monitorowania m.in. zgromadzeń publicznych⁹.

W raporcie z wizyty w Polsce w 2018 r. SPT wprost wskazał, że KMPT powinien skupiać się nie tylko na wizytacji miejsc pozbawienia wolności, lecz także na innych działaniach prewencyjnych, takich jak opiniowanie projektów przepisów, podnoszenie świadomości oraz szkolenia, zgodnie z art. 4 i 19 Protokołu fakultatywnego¹⁰.

Sugestia zawężenia mandatu KMPT nie znajduje więc oparcia w przepisach Protokołu fakultatywnego (art. 19 i 20 OPCAT), wytycznych SPT i praktyce.

Za nietrafną należy uznać również argumentację dotyczącą ograniczeń czasowych w dostępie przedstawicieli KMPT do materiałów i nagrań, o ile pozostają one w dyspozycji Policji, co wynika wprost z postanowień Protokołu fakultatywnego i opinii SPT.

Warto podkreślić, że Protokół fakultatywny nie różnicuje nośnika informacji; wspomina o wszystkich informacjach dotyczących warunków oraz traktowania osób

⁸ Zob. pismo Zastępcy Komendanta Głównego Policji z 19 sierpnia 2025 r., EK-8171/2025.

⁹ Zob. <https://www.ohchr.org/en/statements-and-speeches/2025/06/protecting-protests-un-anti-torture-mechanisms-call-responsible-and>.

¹⁰ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, p. 28. Tłumaczenie na język polski dostępne jest na stronie Biuletynu Informacji Publicznej RPO: <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Raport%20SPT%20z%20wizyty%20w%20Polsce%20w%202018%20r.%20%28j%C4%99zyk%20polski%29.pdf>.

pozbawionych wolności. Dostęp KMPT do informacji obejmuje więc informacje wytwarzane w formie analogowej (dokumentacja pisemna) oraz elektronicznej (np. rejestry elektroniczne, zdjęcia, nagrania audio-video). Ponadto Protokół fakultatywny nie określa żadnych dodatkowych ograniczeń w stosunku do przedstawicieli KMPT, w tym nie uzależnia udostępnienia danych od zgody osoby zatrzymanej lub innej osoby.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przepisy Protokołu fakultatywnego powinny być interpretowane w odniesieniu do celów Protokołu, jakim jest zapobieganie torturom, i w sposób maksymalizujący efekt prac prewencyjnych. W niniejszej sprawie należy też wziąć pod uwagę dotychczasowy sposób współpracy między Rzecznikiem Praw Obywatelskich a Policją.

Z uwagi na powyższe zwracam się do Pana Ministra o pilną analizę sygnalizowanego zagadnienia i podjęcie efektywnych działań, które przywrócą przedstawicielom KMPT pełny dostęp do wszelkich niezbędnych informacji, nagrań i dokumentacji, podczas wykonywanych przez nich prac prewencyjnych, zgodnie z zobowiązaniami Polski określonymi w Protokole fakultatywnym.

Mam głęboką nadzieję, że sytuacja ta zostanie należycie wyjaśniona, co pozwoli na efektywną i harmonijną współpracę, ukierunkowaną na prewencję tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania.

W załączeniu przesyłam prowadzoną w tej sprawie korespondencję.

Uprzejmie proszę też o poinformowanie mnie o stanowisku przyjętym przez Pana Ministra w tej sprawie oraz o podjętych działaniach.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. Pismo Zastępcy Komendanta Głównego Policji z 22 lutego 2023 r., Kpp-1993/623/2023;
2. Opinia Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT) z 8 listopada 2023 r., znak sprawy: AA/ES/MLR/VA;
3. Opinia Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT) z 8 listopada 2023 r., znak sprawy: AA/ES/MLR/VA – tłumaczenie na język polski;
4. Wystąpienie RPO do MSWiA z 26 lutego 2024 r., KMP.570.1.2024.OR;
5. Pismo MSWiA z 2 maja 2024 r., BMP.0790.4.2.2024;
6. Pismo RPO do MSWiA z 2 czerwca 2024 r., KMP.570.1.2024.OR;
7. Pismo MSWiA z 18 lipca 2024 r., BMP.0790.4.2.2024;
8. Pismo ZRPO do KGP z 11 lipca 2025 r., KMP.570.1.2024.KS;
9. Pismo KGP z 19 sierpnia 2025 r., EK-8171/2025.